

INNSPILL TIL STATSBUDDSJETTET 2027 EN KOORDINERT KULTUR- OG KUNNSKAPSPOLITIKK

Til: Kultur- og likestillingsdepartementet og Kunnskapsdepartementet

Kopi: Stortingets familie- og kulturkomité og utdannings- og forskingskomité

Dato: 18.02.2026

Norsk teater- og orkesterforening (NTO) er arbeidsgiver- og interesseforening for profesjonelle, offentlig støttede virksomheter innenfor musikk og scenekunst. Foreningen representerer en omfattende infrastruktur av forskjelligartede virksomheter. Våre 52 medlemmer består av programmerende og produserende teatre, scener, orkestre, musikkensembler og kor, samt andre virksomheter med annen særlig tilknytning til bransjen.

Nedenfor følger innspill til arbeidet med statsbudsjettet for 2027 som fordrer en koordinering mellom Kultur- og likestillingsdepartement og Kunnskapsdepartementet.

Innspillet omfatter også standpunkt som er viktige for den langsiktige politikkutformingen i skjæringspunktet mellom departementenes ansvarsområder.

Vennlig hilsen

Norsk teater- og orkesterforening

Bodil Kjelstrup
styreleder

Morten Gjeltén
direktør

EN KOORDINERT KULTUR- OG KUNNSKAPSPOLITIKK

OPPSUMMERING

Vi ber om en koordinert satsing på humaniora og kunsthagene i grunnopplæringen og gjennom hele utdanningsløpet, og en styrking av elevenes møter med den profesjonelle kunsten på kunstens egne premisser. Dette innebærer:

Grunnoplæringen

- En kompetansehevende satsing på de humanistiske og estetiske fagene i skolen, så vel som på kunst- og kulturdelen i andre fag og estetiske læringsprosesser. Dette innebærer at:
 - kulturell og estetisk kompetanse defineres inn blant de grunnleggende ferdighetene i læreplanverket.
 - det innføres krav om at minst ett estetisk fag inngår som obligatorisk fag i lærerutdanningen.
 - det innføres krav til faglig fordypning for å undervise i estetiske fag på samme nivå som for norsk, samisk, engelsk og matematikk.
 - drama og teater etableres som et nytt fag på 1. trinn for å realisere ambisjonene om en lekende og inkluderende skolestart
 - det sikres et stabilt og forutsigbart tilbud om estetiske linjer ved videregående skoler over hele landet.
- En sterkere statlig og kommunal satsing på kulturskolene.

Den kulturelle skolesekken

- At det kunstneriske og kulturfaglige kvalitetsmålet i Den kulturelle skolesekken opprettholdes, og at elevene får mulighet til å oppleve profesjonell musikk og scenekunst også i konsert- og teaterhus, og ikke bare på skolen som arena.

Høyere utdanning og forskning

- At humaniora og kunsthagene prioriteres høyere i politikken for høyere utdanning og forskning, og at det utformes et finansieringssystem som er fritt for økonomiske insitamenter til å bygge disse fagene ned til fordel for utdanninger som er rimeligere eller gir større uttelling i den resultatbaserte delen av finansieringssystemet.
- At endringene i finansieringskategorier for høyere utdanning revurderes, og kunsthagene plasseres tilbake i høyeste kategori.
- At det finnes frem til ordninger som hindrer at små og sårbare humanistiske fag og kunsthaglige utdannelse legges ned uten at konsekvensene er utredet og mulige løsninger vurdert.

INNLEDNING

Vi oppfordrer til en bedre koordinert kultur- og kunnskapspolitikk som sikrer at også kunnskapspolitikken bygger opp under de kulturpolitiske målene som begrunner de offentlige bevilgningene til musikk og scenekunst, og som samtidig anerkjenner at en sterkere satsing på kunstfagene og kunstens plass i utdanningsløpet bygger opp under sentrale kunnskapspolitiske mål.

En kunnskapspolitisk satsing på humaniora og kunstfagene gjennom hele utdanningsløpet er like viktig for utvikling, kvalitet og ytringsmangfold i kunsten, som den er for at musikk og scenekunst skal være tilgjengelig for et bredt og mangfoldig publikum.

En slik satsing er avgjørende for å sikre mangfold og kvalitet i rekrutteringen til kunstneryrkene, men også for å fremme kunstforståelsen og fortolkningskompetansen på mottakersiden og i oppbyggingen av et kvalifisert og flerstemmig refleksjons- og samtalerom rundt kunsten.

Ytringsberedskap

En godt koordinert kunnskaps- og kulturpolitikk, som ser sammenhengene mellom de ulike delene av infrastrukturen for fri ytring, bør inngå som en vesentlig del av regjeringens fortløpende ytringsberedskapsarbeid som skal bidra til å oppfylle det ansvaret myndighetene har for å legge til rette for en åpen og opplyst offentlig samtale (Grunnloven §100 (6)).

Så langt savner vi en anerkjennelse av den grunnleggende verdien som kunstfagene, estetiske læringsprosesser og elevenes møter med den profesjonelle kunsten har for å berede grunnen for at alle har faktiske og likeverdige ytringsmuligheter og informasjonstilgang, samt for å styrke den demokratiske motstandskraften.

Vi etterlyser også at behovet for å styrke den akademiske infrastrukturen rundt kunsten og kulturen, i form av sterke uavhengige humanistiske fagmiljøer ved universiteter og høyskoler, løftes frem som en vesentlig del av arbeidet for å fremme ytringsberedskapen.

Sannhets- og forsoningskommisjonen

Vi vil også understreke at forsonings- og reparasjonsarbeidet i kjølvannet av Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport fordrer at kulturpolitikken og kunnskapspolitikken sees i nær sammenheng.

Arbeidet med å bevare og revitalisere de samiske urfolkens og de nasjonale minoritetenes språk, kunst og kultur, etter den uretten som er begått, må starte i barnehagen og skolen, inkludert Den kulturelle skolesekken, som de unike fellesarenaene dette er, og styrkes gjennom hele utdanningsløpet.

Vi støtter Musikkutvalgets anbefaling om å styrke og innlemme joik, samisk musikk og annen minoritetsmusikk i alle deler av utdanningssystemet, men vil understreke at en slik styrking også må treffe den samiske og kvenske scenekunsten som lå utenfor utvalgets mandat.

En slik styrking er også avgjørende for det viktige formidlings- rekrutterings- og språkarbeidet som det samiske nasjonalteatret Beaivvás, Åarjelhsaemien Teatere og Kvääniteatteri gjør i samarbeid med andre institusjoner og aktører. Ikke minst er det viktig at disse teatrene har en base å rekruttere samiske og kvenskspråklige scenekunstnere fra. Det gjelder skuespillere, men også regissører og scenografer som gjør det mulig å ha samisk og kvensk som arbeidsspråk.

Mangfold i bredt

Tilsvarende er vekselvirkningene mellom utdanningsinstitusjonene og musikk- og scenekunstinstitusjonene avgjørende for å fremme ytringsmangfold og representasjon i bred forstand, og sikre at alle kan ta del i og oppleve scenekunst og levende musikk uavhengig av sosial og kulturell bakgrunn, alder, kjønn og funksjonsvariasjoner.

Prioriteringen av estetiske og humanistiske fag i grunnopplæringen og høyere utdanning er i stor grad med på å legge premissene for musikk- og scenekunstinstitusjonenes fortløpende og langsiktige arbeid for å fremme mangfold som en ressurs i den kunstneriske utviklingen, i organisasjonen og blant publikum.

Flere musikk- og scenekunstinstitusjoner har også initiert egne satsinger for å fremme mangfold i rekruttering, utdanning og talentutvikling, ofte i samarbeid med skole- og utdanningssektoren.

Nordic Black Theatre har i løpet av de siste tiårene hatt en enestående betydning for utviklingen av unge multikulturelle scenekunstnere gjennom Nordic Black Express, med de ringvirkningene dette studietilbudet har fått både oppover i utdanningssystemet og utover i bransjen. Etter hvert har det også vokst frem flere andre initiativ i ulike former og for ulike aldersgrupper og faser i utdanningsløpet.

Et nytt initiativ er arbeidet med å etablere en masterutdanning ved Kunsthøgskolen i Oslo (KHiO) med utgangspunkt i minoritetserfaringer som utvikles i et bredt samarbeid mellom KHiO og UiT Norges arktiske universitet, Kvääniteatteri, Det samiske nasjonalteatret Beaivváš, Teater Manu, Det Norske Teatret og Hålogaland Teater.

Bedre læring, motivasjon og trivsel

I tillegg vil vi understreke den betydningen en satsing på de estetiske fagene har i det viktige arbeidet for en mer praktisk og variert skole. Slik regjeringen selv presiserer er disse fagene en del av kjernen i dette arbeidet som skal bidra til å nå de kunnskapspolitiske målene om bedre læring, motivasjon og trivsel i skolen.

DE ESTETISKE FAGENE I GRUNNOPPLÆRINGEN

Vi ber om en kompetansehevende satsing på de humanistiske og estetiske fagene i skolen, så vel som på kunst- og kulturdelen i andre fag og estetiske læringsprosesser, sammen med en sterkere statlig og kommunal satsing på kulturskolene.

De estetiske fagene i fellesskolen

En styrking av de humanistiske og estetiske fagene som en sentral og integrert del av allmenndannelsen bør etter vårt syn innebære at:

- kulturell og estetisk kompetanse defineres inn blant de grunnleggende ferdighetene i læreplanverket.
- det innføres krav om at minst ett estetisk fag inngår som obligatorisk fag i lærerutdanningen.
- det innføres krav til faglig fordypning for å undervise i estetiske fag på samme nivå som for norsk, samisk, engelsk og matematikk.
- drama og teater etableres som et nytt fag på 1. trinn for å realisere ambisjonene om en lekende og inkluderende skolestart
- det sikres et stabilt og forutsigbart tilbud om estetiske linjer ved videregående skoler over hele landet.

For nærmere utdyping og begrunnelse viser vi til vårt [innspill til fellesskoleutvalget](#).

Vi viser også til musikkutvalgets anbefaling om å styrke musikkfaget fra og med barnehagen og gjennom hele utdanningsløpet. Utvalget beskriver godt hvor viktig musikkfaget er, men dokumenterer også hvordan den musikkfaglige kompetansen likevel over tid er svekket og i dag begrenset både i barnehage og skole og barnehagelærer- og lærerutdanninger.

Vi vil understreke at dette gjelder kunstfagene som sådan, og at musikkutvalgets anbefalinger derfor må åpnes opp til å omfatte hele bredden av kunstfagene og estetiske læringsprosesser.

Kulturskolen

I tillegg må en sterkere statlig og kommunal satsing på kulturskolene til for at å sikre at tilbudet er tilgjengelig for alle barn og unge uavhengig av økonomi, bakgrunn og funksjonsvariasjoner. Vi støtter musikkutvalgets vurdering av kulturskolen som en betydelig del av utdanningssystemet, og anbefalingen om tettere koblinger mellom kulturskolen, grunnskoler, barnehager, SFO og frivillig musikkliv.

Samtidig vil vi understreke at også de profesjonelle musikk institusjonene er viktige samarbeidspartnere som avsetter betydelige ressurser til formidling, opplæring og talentutvikling i samarbeid med de nevnte aktørene, så vel som med videregående skoler og høyere utdanningsinstitusjoner.

Talentutvikling

Grunnlaget for rekruttering til kunsthøyskolen legges gjerne tidlig. For å sikre tilfanget av kvalifiserte søkere til høyere utdanning av internasjonalt konkurransedyktige utøvere i Norge, er det behov for å styrke kvaliteten og koordineringen av arbeidet med talentutvikling i grunnsopplæring og i kulturskolen, samtidig som det legges til rette for et godt samspill mellom utdanningsinstitusjonene og musikk- og scenekunstinstitusjonene.

Det er også viktig at det sikres et helhetlig offentlig utdanningsløp slik at grunnplanen i rekrutteringen ikke er overlatt til private skoler med krav om egeninntjening og foreldres betalingsevne.

DEN KULTURELLE SKOLESEKKEN OG KVALITETSMÅLET

Vi ber om at det kunstneriske og kulturfaglige kvalitetsmålet i Den kulturelle skolesekken opprettholdes slik at alle landets skolelever får oppleve profesjonell kunst på kunstens egne premisser, slik denne skapes og formidles av selvstendige kunstnere, virksomheter og institusjoner landet over. I tillegg må det sikres at elevene får mulighet til å oppleve profesjonell musikk og scenekunst også i konsert- og teaterhus, og ikke bare på skolen som arena.

Noe av det mest verdifulle ved Den kulturelle skolesekken (DKS) er at den gir elevene *noe annet* enn det de allerede får på skolen eller uansett opplever på egenhånd; unike kunstopplevelser og andre fortellinger som åpner for undring, nye perspektiver og nye erfaringer. Dette frigjørende og forvandlende potensialet i kunsten er like viktig i livene til barn og unge som det er for voksne.

NTO er derfor opptatt av at det kunstfaglige kvalitetsmålet i DKS opprettholdes, og at den kunstfaglige kompetansen i ordningen og i skolen styrkes, snarere enn at ordningen tilpasses skolen og «målgruppens digitale livsverden», slik det tas til orde for i rapporten [DKS og Kulturtanken](#).

DKS åpner også for variasjoner i læringsarenaer. For mange barn og unge er besøk ved profesjonelle kunstinstitusjoner innenfor rammene av denne ordningen de eneste av dette slaget som de får oppleve i denne livsfasen.

Vi ser derfor frem til opprettelsen av et billettfond for å sikre at flere barn og unge får oppleve profesjonell kunst og kultur på teater, i orkestersaler og på museum, slik regjeringen vil vurdere som en 2-årig prøveordning, jf. handlingsplanen [Alle inkludert!](#)

Samtidig vil vi understreke at retten til kunst og kultur gjelder fra første leveår, og at det er et uttalt mål at DKS også skal omfatte profesjonell kunst- og kulturformidling til barnehagebarn. Det er derfor viktig at de økonomiske rammene for innholdet i DKS styrkes slik at dette målet kan oppfylles, samtidig som antallet kunstopplevelser for elevene kan opprettholdes sammen med den kunstneriske og kulturfaglige kvaliteten i tilbudet til både elever og barnehagebarn.

UTSATTE HUMANIORAFAG OG HØYERE KUNSTUTDANNING

Vi ber om at humaniora og kunsthagene prioriteres høyere i politikken for høyere utdanning og forskning, og at det utformes et finansieringssystem som er fritt for økonomiske insitamentar til å bygge disse hagene ned til fordel for utdanningar som er rimeligere eller gir større uttelling i den resultatbaserte delen av finansieringssystemet. Endringene i finansieringskategorier for høyere utdanning må revurderes, og kunsthagene plasseres tilbake i høyeste kategori. I tillegg må det finnes frem til ordningar som hindrer at små og sårbare humanistiske fag og kunsthaglige utdannelser legges ned uten at konsekvensene er utredet.

Musikk- og scenekunstbransjen er helt avhengig av at det finnes sterke, uavhengige humanistiske fagmiljøer og kunsthaglige utdanningar i Norge. Dette er avgjørende for kvalitet og mangfold i rekrutteringen til bransjen, så vel som faglig utvikling og et velfungerende offentlig ordskifte om kunsten.

Humaniorafagene er i tillegg kritiske dannelsesfag som kvalifiserer bredt og grunnleggende. En forutsetning for kvalitet og faglig utvikling i kunsten er at det finnes en selvstendig, akademisk samtalepartner som kan analysere kunstens verdi og utfordre etablerte praksiser med historiske og teoretiske betraktningsmåtar.

Som leverandør av begreper og perspektiver til det offentlige ordskiftet og kritikken, sikrer også fag som teatervitenskap og musikkvitenskap fortolkningskompetansen på mottakersiden, og er dermed med på å bygge bro mellom kunsten, publikum og samfunnet rundt.

Nedleggelser og kutt

NTO har over tid uttrykt bekymring for sårbare humaniorafag, og særlig for de teatervitenskapelige fagmiljøene som har blitt utsatt for både faktiske nedleggelser, kutt og trusler om det samme. Med vedtaket i 2024 om å legge ned Akademi for Scenekunst ved Høgskolen i Østfold ser vi at også kunstutdanningene nå er satt under press.

Nedleggelsen av Akademi for Scenekunst er et stort tap for bransjen. Denne unike, internasjonalt orientert utdanningen har vært en viktig bidragsyter til den sterke kunstneriske utviklingen og det uttrykksmangfoldet som har preget norsk scenekunst de siste tiårene, og har hatt et nasjonalt eneansvar for scenografiutdanning på bachelor- og masternivå i Norge.

Økonomisk press og omdisponeringer

Presset på humaniora og kunsthagene er knyttet til en generelt krevende økonomisk situasjon for universitetene og høyskolene, kombinert med overordnede politiske prioriteringer som omsettes i forventninger om at institusjonene gjør omdisponeringer innenfor sine rammer for «å prioritere helsefag, lærerutdanningene, teknologi, sikkerhet og beredskap og områder som er særlig viktige for det grønne skiftet, og for et høyproduktivt og konkurransedyktig næringsliv», jf. [tildelingsbrev 2026](#).

I tillegg erfarer de høyere kunsthaglige utdanningene at endringene i finansieringskategorier og innplassering som ble iverksatt i 2025 har store utilsiktede konsekvenser som setter dem under ytterligere press og lammer den faglige utviklingen.

Vi viser også til Musikkutvalgets anbefaling om at endringene av finansieringskategorier for høyere utdanning vurderes på nytt.

Små utsatte fag av nasjonal betydning

Det er positivt at Kunnskapsdepartementet er opptatt av at små fag av nasjonal betydning må tas vare på som en del av den nasjonale kunnskapsberedskapen, og i tildelingsbrevet ber om å bli kontaktet i god tid dersom institusjoner vurderer å legge ned slike fag.

Vi leser dette som et viktig signal om at det er behov for sikringsmekanismer som kan hindre en slik prosess som Akademi for Scenekunst ble utsatt for, og som endte i at landets eneste

scenografiutdanning i løpet av mindre enn to måneder ble besluttet nedlagt, helt uten samfunnsmessige konsekvensutredninger og uten at mulighetene for overføring til en annen institusjon ble vurdert.

Samtidig vil vi advare mot en for snever definisjon av «små fag av nasjonal betydning». For det første må den nasjonale betydningen av og de samfunnsmessige behovene for utsatte fag vurderes i et langsiktig og bredt beredskapsperspektiv og ikke et kortsiktig nytteperspektiv. For det andre må det legges til grunn en bredere forståelse enn den definisjonen av utsatte fag som ble lagt til grunn av ekspertgruppen som i 2018 utredet en mulig særfinansiering for å opprettholde utsatte humaniorafag.

Ekspertgruppen definerte utsatte fag som «et fag som er tenkt lagt ned ved en institusjon som tilbyr dette som siste gjenværende fag nasjonalt». Ut ifra en slik snever definisjon ble deres konklusjon at ingen humaniorafag var nedleggingstruet, og de definerte seg dermed langt på vei ut av selve problemstillingen.

Vi minner om at teatervitenskap i 2012 ble lagt ned ved Universitetet i Oslo uten at det ble uttalt at faget skulle legges ned før det var for sent. Fra instituttledelsen ble det tvert imot uttalt at inntaksstoppen *ikke* var et faresignal om nedleggelse.

Et argument for nedleggelsen var at Universitetet i Bergen (UiB) påtok seg et nasjonalt ansvar for å opprettholde studietilbudet og fagmiljøet i Norge. Bare fem år etter ble det foreslått å kutte én av tre vitenskapelige stillinger ved teatervitenskap ved UiB. Forslaget ble ikke vedtatt, men gjentatt i 2023. Heller ikke her ble ordet nedleggelse brukt, selv om muligheten for utdanning på masternivå ville bli borte som et resultat av nedbemanningen.

Teatervitenskap i Bergen ble heldigvis reddet i begge omgangen, og drama og teater ved NTNU i Trondheim finnes fortsatt trass i alvorlige trusler om nedbygging også der i 2019.

Flerstemmighet og ulike kompetanser

Vi vil understreke verdien av at de ulike utdanningstilbudene og fagmiljøene ved universiteter og høyskoler utfyller hverandre og samlet sikrer ulike kompetanser og forskjellige kvalitets- og profesjonsforståelser. Denne flerstemmigheten, som dessverre er kraftig redusert med nedleggelsen av teatervitenskap Oslo og Akademi for scenekunst, er en forutsetning for å sikre utvikling og uttrykksmangfold i kunsten.

Etter vårt syn må utdannings- og forskningspolitikken derfor akseptere og legge til rette for en organisering av både humanistiske fag og kunstutdanningene som bevarer et visst mangfold av små og spredte fagmiljøer rundt i landet som kan utfylle og utfordre både hverandre og de større fagmiljøene. Det bidrar til flere perspektiver, til samarbeid med ulike deler av bransjen og til rekruttering fra ulike miljøer. En for sterk konsentrasjon og sentralisering vil derimot svekke slike muligheter.